

**A. J. P. Taylor, *ORIGINILE CELUI DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL*,
Colecția Historia, Editura Polirom, Iași, 1999, Traducere și Note de Lucian
Leuștean, Postfața de I. Ciupercă, 246 p.**

Într-o împrejurare dramatică, a doua zi după prima conflagrație mondială, când încă lacrimile văduvelor și orfanilor nu se uscaseră, Vasile Pârvan declara cu amărăciune că misiunea istoricului seamănă cu cea a unui cioclu, care încearcă să dezgroape Adevărul, după ce acei care l-au ascuns nu mai sunt de față, ca să poată face vreun rău.

Lucrarea lui A. J. P. Taylor – apărută în 1961 în Anglia și în 1962 în SUA – este una dintre cele mai temeinice și apreciate analize, pe bază de documente a Europei interbelice și a cauzelor celei de-a doua conflagrații mondiale – cu precădere asupra conflictului izbucnit în 1939. Autorul pornește de la constatarea că “problema esențială vizează Marea Britanie și Franța, ele erau țările învingătoare în primul război mondial, ele aveau decizia în propriile mâini” și “guvernele britanic și francez au fost adeseori condamnate pentru că n-au declanșat un război preventiv la timpul potrivit”. După Taylor “cheia problemei” de fapt se află în răspunsul la întrebarea “dacă Hitler și-a propus în mod deliberat să pornească un război”.

Pentru a răspunde acestei întrebări esențiale, Taylor analizează moștenirea primului război mondial, aspectele esențiale ale evoluției primului deceniu interbelic, revizuirea treptată a sistemului tratatelor de la Versailles, agresiunea italiană asupra Abisiniei și sfârșitul sistemului de la Locarno, pacea semiramată din 1936-1938, Anschluss-ul și criza cehoslovacă, războiul pentru Danzig, făcând, pe baza documentelor, câteva argumentări, care au fost reluate și reanalizate “corectate, completate sau dezvoltate de numeroase lucrări și studii apărute până astăzi.

Între concluziile autorului vom semnală doar cele care ni se par încă actuale: cel de-al doilea război mondial a fost, în mare parte, o repetare a primului; Germania voia să anuleze verdictul primului război mondial și să distrugă pacea care i-a urmat; refacerea Germaniei deși întârziată, a fost fără precedent ca viteză și forță; problemele referitoare la ocuparea zonei renane, reparații, dezarmarea învinșilor au devenit, în cadrul negocierilor între Germania și Aliați “o competiție de șantaje reciproce, episoade senzaționale dintr-un film cu gangsteri” (p. 35); făcând împrumuturi și investiții imense în Germania de după primul război mondial, SUA, “au plecat de la presupunerea (corectă) că Germania, după înfrângere, nu mai era o amenințare pentru ei, dar au tras concluzia greșită că ea nu va fi un pericol nici pentru țările din Europa” (p. 37). Însă, “chestiunea decisivă care a contribuit la surparea coaliției din timpul războiului” a fost nodul gordian al permanentelor contradicții anglo-franceze (p. 37).

Remilitarizarea zonei renane “a marcat un punct de cotitură în istorie”: “reocuparea de către Germania a zonei renane a făcut dificilă – și chiar imposibilă – ajutorarea de către Franța a aliaților ei răsăriteni, Polonia și Cehoslovacia”; ziua de 7 martie (1936, n.n.) este un dublu punct de cotitură. Ea a deschis calea pentru succesul Germaniei, dar și pentru eșecul ei final” (p. 87). În fața ascensiunii lui Hitler, constată autorul, “mulți englezi, în special din Partidul Conservator, spuneau: “Mai bine cu Hitler, decât cu Stalin!”; și în Franța, când a urmat la conducere o majoritate de stânga, a Frontului Popular, “francezii conservatori, oameni de bine, au spus <<Mai bine Hitler, decât Leon Blum!>>” (p. 95).

Autorul mai demonstrează că, “perioada postbelică s-a încheiat când Germania a reocupat zona renană, la 7 martie 1936, iar perioada premergătoare celui de-al doilea război mondial a început cu anexarea Austriei, la 13 martie 1938” (p. 109).

Relevând deopotrivă marile greșeli pe care le-au săvârșit, cu voie sau fără voie, conducătorii Angliei, Franței, SUA, URSS, autorul ne oferă o multitudine de judecăți extrem de valoroase și valabile până astăzi, între care aceea că “războiul izbucnit în 1939 a fost o tragică eroare și rezultatul unor gafe diplomatice de ambele părți”.

Mihai Iacobescu